

Saloma kao poveznica Wildea i Krleže

Robertino Bartolec literarnom studijom »Le Compromis de Salomé« fokusira se na odnos dvaju pisaca, dvaju velikih umjetnika prema istovjetnom tekstu, biblijskom zapisu koji iz vlastite perspektive Irac i Hrvat dramski analiziraju

Ovih dana veliko priznanje stiglo je varaždinskom književniku Robertinu Bartolecu - pariški izdavač Theatroom za francusko (ali i europsko) literarno tržište publicirao je njegovu studiju o Oscaru Wildeu i Miroslavu Krleži »Le Compromis de Salomé - Salomé biblique à travers les drames de Oscar Wilde et Miroslav Krleža« (»Salomina pogodba - Biblijska Saloma kroz drame Oscara Wildea i Miroslava Krleže«). Knjiga uz francuski ima hrvatski i engleski prijevod (Robertino Bartolec), a francuski prijevod potpisuje Yves-Alexandre Tripković (izdavač je Modernist nakladništvo iz Varaždina). Ovo prvo književno izdanje francuskih izdavača, za francusku kulturnu i umjetničku javnost, nekog od varaždinskih spisatelja uopće objavljeno je u povodu 130. rođendana Miroslava Krleže, 130 godina od publiciranja Wildeove »Salomé« na francuskom jeziku te u povodu 100. godišnjice smrti Sarah Bernhardt, koja krase korice knjige. U planu je predstavljanje u Parizu 7. srpnja, na Krležin rođendan, u gradu u kojem je 1900. godine preminuo Oscar Wilde. Ujedno, Pariz je i grad u kojem Wilde 1891. piše dramu »Salomé« na francuskom.

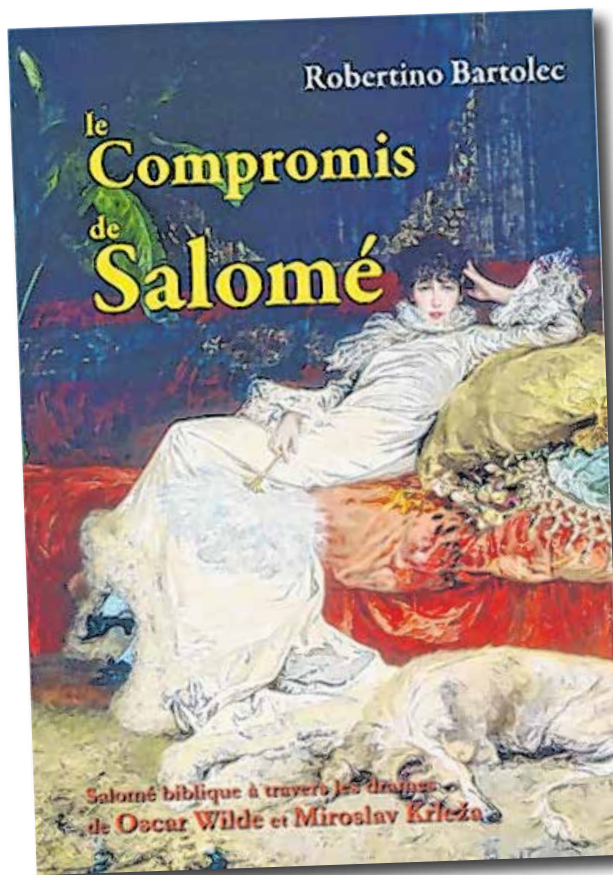
Robertino Bartolec literarnom studijom »Le Compromis de Salomé« fokusira se na odnos dvaju pisaca, dvaju velikih umjetnika (Wilde i Krleža) prema istovjetnom tekstu, biblijskom zapisu (legenda o Salomi) koji iz vlastite perspektive Irac i Hrvat dramski analiziraju. Štoviše, u tim jednočinkama - moralnom, duhovnom i estetskom srazu Salome i Ivana Krstitelja - Wilde i Krleža nalaze sebe, nešto autentično svoje. I ne samo to, autorskim pečatom svjesno kreiraju kako vlastiti autoportret (doslovno autobiografsko svjedočanstvo), tako i refleksiju neizbježno i vječno tragičnog u ljudskom, čime je saga o Salomi i njezinom seduktivnom »danse macabre« sa sedam velova oda fenomenologiji skaradnog, ispraznog i brutalnog, ali i ljepoti koja nas od devastacije civilizacijski jedina može spasiti.

Kako naglašava Robertino Bartolec, Wilde i Krleža posredovanjem složenih literarnih/dramskih procesa evokacije biblijskog motiva, autobiografskim reminiscencijama i asocijacijama na aktualna društvena i politička previranja traže i pronalaze modus umjetnički proučiti i osmisliti intelektualni i senzibilni arhetip (Saloma vs. Ivan Krstitelj) čovjekova bivanja. Wilde spisateljski započinje rad na »Salomé« 1891. godine. Lipnja 1892. godine u londonskom Palace Theatreu počinju probe za kazališnu premijeru (veličanstvena Sarah Bernhardt prihvatila je utjeloviti Salomu). Međutim, kroz kraljevskog nadležnika za dramsku umjetnost Edwarda Pigotta suspendirana je mogućnost igranja okoristivši zakonski naputak da nije svrsishodno prikazivati biblijske likove kazališnim predstavama. Wilde napušta mogućnost engleske teatralizacije »Salomé« u korist književnog publiciranja francuske i engleske verzije teksta. Francuska inačica knjige izlazi 1893. godine, uskoro se tiska i englesko izdanje prijevodom lorda Alfreda Douglasa Bosiea.

S druge strane, Krleža cijeli stvarateljski život - od 1913. do 1967. - piše, mijenja, nadopunjuje »Salomu«. Čas je za izravnu jukstapoziciju dvaju djela, dvije drame, kako naspram autora, tako i glede vremena, razdoblja izlaska i doba našega... Wilde/

Krleža biblijskom ishodišnom kandilom daju lekciju iz povijesti koja ne pulsira pojednostavljenom vjerskih repetitorija. Iako su rođeni u 19. stoljeću, njihove preokupacije velikim idejama i pokušajima traženja reda u kaosu postojanja okidač su inspiraciji koja se potom raširila na golemi historijski teren, lavinu kulture, politike, psihologije. To je karambol novih teza, uvida, razvoja događaja konvertiranih u ovaj vremenski stadij - u 3. milenij, zaključuje Bartolec, dodajući:

»Žarište Salome i Ivana Krstitelja i dalje je tu, samo je puzzle drugog diskursa. Salomina entertainment libidizacija svakodnevice bez ikakvih moralnih inhibicija i aktivisti inflatorno skloni prvom prilikom trampiti revolucionarni put za gramzivu sebičnu lukrativnu fluidnost, dok apokaliptični tajfun svima letalno zuji chop-chop! otpuhati i potopiti glave - zar to nije razlog ovom eklektičnom



distopijskom oceanu u kojem se 21. stoljeće zagrcnulo batrga poput nejači bez Kindersicherheitslaufa? I zato je potreban apostat jedinstvene autonomne zone razmišljanja i poimanja unutar velike mašine. Srčan koji ne mari za caklinu mainstreama, pojedinac odlučan uprti ljudsko podalje trošnosti baterije dehumaniziranog matriksa, onaj koji će irelevantnu jedinku materijalnog sustava bez duše preobraziti u autentično. Čovjeka. S mislećom glavom na ramenima. S vratom u stanju othrvati se bilo kojoj torturi slijeva ili zdesna, od bilo kuda!«, piše Robertino Bartolec.

Kako u svom eseju navodi Bartolec, biblijski dekor »Salomé«/»Salome« najpogodniji je obrazac za analizu delikatnog položaja ljudske vrste danas.

»... Značajni tekstovi imaju svagda dvostruku svremenost - vlastitog vremena i doba u kojem su iznova interpretirani ili derivirani. Raritet Wilde/Krleža biblijske reprodukcije i dirka za dekrptiranje nije samo u rezurekciji Salome i sv. Ivana Krstitelja, već i u tome zašto su obojica (Wilde i Krleža) u njima (Salomi i Ivanu Krstitelju) prizvani i personalno upleteni, metamorfozno i permutacijski u isti dramski tekst (»Salomé«/»Saloma«) autobiografski

ekstradirani. »Salomé«/»Saloma« je u tolikoj sinkroniji s njihovim životopisom da inficirajuće zrači i nadovezuje svaki njihov javni, privatni ili intimni ustroj. Vremenski djeluje i unazad i unaprijed, obasjava, zatamnjuje, slavi ili profanira, a često i slavi i profanira u isti tren. Neupitno, ono što je Wilde/Krležu javnim umjetničkim (i političkim) intelektualističkim angažmanom stubokom odredilo ima svoj okvir u duhovnim i estetskim afilijacijama njihove »Salome«, gdje se predikamenti te biblijske Incunabulum čitije evidentno rasprostiru životima Irca i Hrvata. Dakako, osobne im okolnosti uvjetovale i razlike njihovih interpretacija. Wildeova Salomé dekapitacijom pogubljuje Ivana Krstitelja jer on duhovnom čistoćom potvrđuje karizmatičnost svetog čovjeka odbivši nasladu, materijalnu konzumaciju kao temelj bitka. Krležina Saloma dekapitacijom pogubljuje Ivana Krstitelja jer ovaj niskoću pogleda na svijet život demonstrira degutantnom porugom bilo kakvom idealizmu i duhovnom stremljenju. Već same te dramske premise (stavljene u istu knjigu jedna do druge) jamče da autori uspješno ekvilibriraju mogućnostima trilerizacije biblijskog formata. Oscar Wilde i Miroslav Krleža isukali su pero prema svijetu u moralnom padu, ali, ne štedeći se, i prema vlastitom moralnom glibu - što je unikatni umjetnički akt...«, objašnjava Bartolec.

Publiciranjem dviju drama zajedno namjera je do konačnih ekstenzija predstaviti odnose između dvaju tekstova. I to ne samo s aspekta filoloških paralela s obzirom na isti okvir (legenda o Salomi te dekapitacija Ivana Krstitelja), nego i transformacije istovjetnog strukturalnog modela. S tim u vezi, kako ističe autor, evaluacija drama podijeljena je na dva diskursa.

»Jer autori su posve vidljivo marili narativnu uvjerljivost suptilno izolirati od žanrovskih, manirističkih determiniranosti (novozavjetni sastavak) kako bi vlastitim i duhom svojega vremena poopčili imaginarij - pričom koja je očito nudila ambijentaciju i prizorni razvoj te stilizacijski kontinuitet za uspješno pripovjedno integriranje tumačenja osobne aure i aure generacije... Štoviše, Salomom i Ivanom Krstiteljem svakako se stvara jaka katalizacijska struja sposobna vitalno ponijeti tradicijski (integrativno) ukotvljen zaplet do odgovarajućeg doživljajnog dobitka koji je u sugestibilnoj komunikaciji sa svim kontroverzama 21. stoljeća. Mnogošto ide u prilog favoriziranju tih drama permanentno održivim i svježim tekstom, ali prije svega osigurač pažnji jesu Wilde i Krleža kao pisci s pedigreeom. Ovdje, kao i u ostalim svojim djelima, imaju čvrstu tezu o fenomenu kojim se bave, tečno izlažu kumulativne značajke fabule, poletno cementirajući nagovorni pravac priče kojoj ekonomično služi sva argumentacijska ekscentričnost odnosa Salome i Ivana Krstitelja. Neupitno, ono što tekst čini još privlačnijim jest da argumentaciju ogledaju preko demonstrativnih anegdota iz vlastitog životnog iskustva. Emisari spisateljske perfekcije, jezičnom magijom nadilaze i proširuju inicijalni model i pred čitateljem (i teatarskim gledateljem) otvaraju se nove psihološke i sociološke (te duhovne) dimenzije društva... Riječju, osvjetljavaju suštinu vlastitih i društvenih metamorfoza. Uprizorili su privatnost, intimu, ali i dvoliče društvene javnosti, u svijetu gdje nema prostora za milosrđe, jer finale se (doslovno!) svodi na glavosjek«, zaključio je Robertino Bartolec.



KIM CUCULIĆ

ESEJ

Kako u svom eseju navodi Bartolec, biblijski dekor »Salomé«/»Salome« najpogodniji je obrazac za analizu delikatnog položaja ljudske vrste danas